

Йордан Йовков
Белият ескадрон

Ние бяхме сами в една малка стая на болницата. Другарят ми, млад подпоручик, току – що ми беше разказал как е бил ранен. Той се спасил като по чудо. Един от тия редки случаи, които разумът никога не може да предвиди и да очаква, които са въвн от всяка теория на вероятностите и си остават една прищявка или предопределение на съдбата. Да си убеден, че смъртта е не само близка и неизбежна, но и да видиш, че е дошла; да изживееш това примирение, в което има толкова отчаяние, колкото и спокойствие; и ето, в последната секунда, на самия край на пропастта, дожда спасението и животът се връща. Може би това е най-болезнената криза за човешкото съзнание и следите ѝ остават неизличими. Всеки нов спомен събужда това минало и макар неведнъж да е разказвано и обяснявано, то изглежда още загадъчно, завладява изново и мечтателно унася, като сън.

На края на разказа си подпоручикът беше изпаднал тъкмо в това състояние. Легнал възнак, той мълчеше и под бялата превръзка, която закриваше челото му, очите гледаха унесено и неподвижно. Аз също мълчах. В стаята стана съвсем тихо.

Беше се мръкнало отколе. Есенната нощ беше тъмна и в почернялото стъкло на прозореца можеше да се види само отражението на лампата. Вън духаше силен вятър... Стаята ни беше на горния етаж и ниско под нас чувахме да шумят овошките на градината.

Ние още мълчахме. Неочаквано проечеаха тръбья. Наблизо бяха кавалерийските казарми и там свиреха заря. Два гласа – един висок и пронизително тънък, друг – мек и сладостно сипкав. В по-ниска октава синкавият глас следваше първия, догонваше го, преплиташе се с него. Тия звуци като че се разсипваха отвисоко в нощта, ту проечаваха наблизо и рязко, ту се отдалечаваха и заглъхваха. Вятърът ги развяваше насам – нататък, както понякога развява капките на дъжда. Но защо тъй ни пленява тая проста мелодия на кавалерийските тръби? От тия трепетни и рязко очертани звуци лъха нещо тревожно и безпокойло, но в същото време – и нещо тържествено и упоително призивно. Не е ли това тая странна красота, която съчетава в себе си близостта на опасностите с екстаза и мрачния устрем на смелостта?

Тръбите замлъкнаха. В стаята стана още по-тихо и въвн по-ясно се чу шумът на дърветата. Подпоручикът не беше изменил положението си, погледът му си оставаше все тъй унесен и неподвижен.

– Колко е хубаво! – обади се той. – Тия тръби!... Той помълча малко и след това, като че говореше на себе си, прибави:

– Виждам бели коне... Ескадрон с бели коне... Аз се усмихнах и

учудено го погледнах. Знаех, че сега е добре и не можеше да блънува. Но не разбирах за какво говореше.

– Бели коне ли? Какви коне? Той се подигна и приседна на леглото. Личеше си, че е развълнуван.

– Тия кавалерийски сигнали! – подзе той. – Неведнъж съм ги слушал. Но сега, щом ги чуя, спомням си едно... тая кавалерийска атака, която гледах отблизо... Атаката на белия ескадрон. Един ескадрон, който имаше все бели коне...

Той седна по-удобно и запуши. Аз чаках нетърпеливо разказа му. А той разказваше хубаво – с тая задушевност и леснота, която добиват хората, които са видели и преживели много нещо.

– Бях – започна той – заедно с взвода си прикритие на една батарея. Ние смятахме положението вече за добро. Отбити бяха няколко неприятелски атаки. Но надвечер откъм левия ни фланг неочаквано се появиха нови неприятелски части. Това бяха най-малко една или две дружини. Незабелязано те бяха се промъкнали и ние ги открихме, когато пред зелената стена на кукурузите се замяркаха гълъбовите им униформи. Видях, че веригата на крайната наша рота се огъна и преви назад, за да застане срещу тях. Но това беше недостатъчно. Все повече и повече гълъбови петна се появиха пред кукурузите, тая голяма дъга се удължаваше и застрашително и отдалеч се завиваше към нас. Нашата батарея пренесе огъня си на тая страна. Но и под белите кълба на шрапнелите сините линии все повече и повече се приближаваха.

Наблизо до нас имаше уединена и висока могила. Там беше наблюдателният пункт на батареята. Не зная какво ме накара, но по едно време се обърках: до могилата беше се спотаил един ескадрон. Същият той – белият ескадрон. Взводовете бяха в разгънат строй, четири успоредни линии, една зад друга, а цялата колона, за да не бъде забелязана, опасваше като дъга подножието на могилата.

Бях много наблизо и затова можах да наблюдавам добре. Всички коне бяха бели и като че съвсем си приличаха един на други, както и войниците, които бяха на тях. В кавалерията белите коне се избягват и тоя ескадрон, може би единственият, даваше рядко зрелище. Могилата и поляната около нея бяха покрити с трева, още зелена и сочна, така че белината на наредените един до други коне изпъкваше още по-ярко. Желтият цвят на потници, на подпруги и юзечки, кафявата униформа на войниците, всичко това с мекия си тон слабо контрастираше, така че белината на конете все пак преобладаваше над всичко. Само у белите коне някак е по-видно и по-уловимо тънкото благородство и красота на тия

животни: умният поглед на черните и светли очи, лъкатушните линии на жилите, чувствителната мекота на ноздрите, тънките очертания и нервният трепет на членовете. Аз съм, както знаеш, син на земеделец и разбирам от коне. В тая минута долавях и нещо повече: очите на всички коне блестяха, ушите наперени само напред, юздечките проскриптяваха между зъбите, по земята капеше бяла пяна. Ясно ми беше, че под това видимо спокойствие се крие това нервно напрежение, тоя изблик на мъгъща и жизнена сила, когато животното вече и по свое желание, съзнателно и охотно е готово да даде всичките си усилия, когато разбира ездача си и знае какво той чака от него. Това скрито напрежение се забелязваше и у войниците. Отзад и малко настрана от ескадрона стоеше вахмистърът. Неговият кон беше извил шията си като лебед, цялата му фигура беше наперена, като у цирковите коне.

Аз тъй бях се залисал, че можах да чуя само последните звукове на сигнала, който се чува някъде отстрана. Пък и батареята беше учестила гърмежите си. Ескадронният командир беше излязъл малко напред и сега се връщаше към могилата, като грациозно и леко галопираше върху своя горещ и строен хунтер. Тръбачът яздеше след него, но се спря и затръби, като издигаше като херолд тръбата към небето. Разсипаха се трепетни, бързи и тревожни звуци. Сигнал за атака. Видях нервната вълна, която премина между конете и ездачите. Но външното спокойствие не се наруши. Само напереният кон на вахмистъра два пъти подред се изправи на задните си нозе, без да успее да промени мястото си. Лицето на вахмистъра си остана спокойно и строго.

Чу се висока и напевна команда. Ескадронът трепна и се раздвижи с тежък и смесен шум: тежко заудряха копитата, заскриптя сбруята, прозвънтяха саблите, нетърпеливо пръхтяха конете. Взводовете като че се движеха разбъркано и всеки за себе си, но скоро целият ескадрон излезе на открито, развърнат в една дълга бяла линия. Движеха се сега тръс. Но ето офицерите се обръщат, един бръз и кратък поглед назад, но колко незабравимо е това изражение на лицата! Изтеглените сабли блестяват във въздуха, ескадронът се разтегна повече, конете препускат още въздържано и тежко, но изведнъж леко и плавно се понасят в галоп. Издигнаха се гъсти облаци от прах. Стремителна и бясна вихрушка се носеше по полето, коне и хора се виждаха като силуети в мъгла, извиваха се и блещяха сребърните змии на саблите и над страховития и ритмичен тропот, от който кънтеше земята, се раздаде ура – гневно, заканително и страшно ура.

Между поляната, отгдето тръгна ескадронът, и кукурузите имаше

някакъв дол. Ескадронът слезе и се изгуби там. Топовете замълчаха, настъпи напрегната и безмълвна тишина. Пред кукурузите настъпи движение, гълбовите фигури тичаха, суетяха се, събирахасе иа групи. Остро и сухо затрещяха залпове. Ескадронът се показа на другата страна. Там беше зелена в чиста поляна, прах нямаше. Един син облак се беше спрял ниско на хоризонта, на тая страна. Надвечер осветлението е меко и въздухът е прозрачен. Отчетливо и ясно се виждаше сега дългата редица на белите коне, които сякаш летяха над земята, саблите се размахваха и блещяха и тия огнени линии, сякаш бяха светкавица в самия облак. И пак това високо и задавено ура. Залповете следваха един след други. Падна един кон, но войникът се изправи и като че увлечен от инерцията на тоя вихър, видях го да тича с издигната сабля напред. На същото място няколко коне без ездачи препусаха настрана и описваха малки кръгове.

Но бялата редица на ескадрона стигна зелената стена на кукурузите и също като гребена на голяма вълна се удари в нея. Аз не видях вече какво стана. Една разбъркана маса, редки гърмежи, отделни хора, и коне. Всичко потъна и се скри в тия кукурузи. Пак се зачуха ура. И още някаква дива и нечовешка врява... Атаката, разбира се, успя. Но това като че не ме интересуваше вече. Аз тръпнех още от зрелището, което видях. И това е, което никога не ще се изличи от паметта ми.

Няколко дни по-късно бях на превързочния пункт, В селото влизаха няколко ескадрона, тържествено звучаха фанфари. Една голяма кавалерийска маса е всякога импозантна. Но под трепетните звуци на тръбите тогава, както и сега, аз си спомнях и виждах друго. Виждах атаката на белия ескадрон.

КРАЙ

Източник: Словото
Набиране: Иван Иванов или Елина Мирчева

Публикация

Йордан Йовков, „Събрани съчинения в шест тома“, Том първи, „Български писател“,
С. 1976. Под общата редакцията на Симеон Султанов.

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/7962>]